

TARİHTE BİLİNMESİ GEREKEN TEMEL KAVRAMLAR

1- Adem-i Merkeziyetçilik: Prens Sabahattin'in savunduğu , azınlıkların federasyona benzer bir yapıda yönetilmelerini savunan düşünce akımı.

2- Ağnam: Hayvan üreticilerinden alınan vergi.

3- Ahilik: Anadolu'da sosyal ve ekonomik dayanışmayı amaçlayan esnaf ve zanaatkar teşkilatı.

4- Alp Er Tunga Destanı: İskitlere ait destan(Alp Er Tunga'nın MÖ VII. Yüzyılda yaşadığı sanılmaktadır. Destanda Türk-İran savaşlarıyla İranlılar'ın Efrasiyap olarak bildikleri Alp Er Tunga'nın kahramanlıkları anlatılır.)

5- Amiral Bristol Raporu (1919): İzmir'in Yunanlar tarafından işgalinin haksız olduğunu, Türklerin çoğunlukta ortaya koyan rapor.

6- Anadolu ve Rumeli Müdafa-i Hukuk Cemiyeti: Sivas Kongresi'nde, Anadolu'nun ve Trakya'nın çeşitli bölgelerindeki cemiyetlerin tek çatı altında toplanması ile oluşturulan cemiyet.

7- Ankara Antlaşması (1921): Sakarya savaşı sonrası Fransa ile Türkiye arasında imzalanan ve Hatay'ın kaybedilerek Misak-ı Milli'den 2. tavizin verildiği antlaşma.

8- Ankara Antlaşması (1926): İngiltere ile Türkiye arasında imzalanan, Musul'un İngiltere himayesindeki Irak'a bırakılmasına neden olan ve böylece Misak-ı Milli'den 3. tavizin verildiği antlaşma.

9- Asimilasyon: Bir toplumun kültürel özelliklerinin bir başka toplumun kültürü tarafından ortadan kaldırılması.

10- Ateşkes: Savaşan iki kuvvetin karşılıklı olarak savaşı durdurması.

11- Azınlık: Bir ülkede egemen millete göre farklı soydan gelen ve nüfus olarak da az olan topluluk.

12- Baharat Yolu: Hindistan'dan başlayarak, Basra ve Kızıldeniz'den Akdeniz'e ulaşan ve buradan'da Avrupa'ya uzanan ticaret yolu.

13- Balta Limanı Antlaşması (1838): II. Mahmut döneminde İngiltere ile imzalanan, İngiltere'ye önemli ticari imtiyazların verildiği ve Osmanlı'yı İngiltere'nin yarı sömürgesi haline getiren antlaşma.

14- Bayındır: Geliştirme, güzel hale getirme.

15- Beytü'l Mal: Devlet hazinesi.

16- Bolşevik İhtilali: Çarlık Rusyası'nda Lenin önderliğindeki Bolşeviklerin, 1917 tarihinde Çarlık Rusyasını yıkarak Sovyet Rusya'nın kurulması ile sonuçlanan devrim.

17- Brest-Litovsk Antlaşması (1918): Rusya'da Çarlık rejimin yıkan Sovyet yönetiminin, I. Dünya Savaşı'ndan çekildiği antlaşma.

18- Burjuva: Ticaretle uğraşan şehirli orta halli sınıf.

19- Celali: Yavuz Sultan Selim döneminde Bozoklu Celal ve adamlarına sonraları da tüm Anadolu eşkiyasına verilen isim.

- 20- Cihat:** İslamiyeti korumak ve yaymak amacıyla yapılan savaş.
- 21- Cizye:** Osmanlı Devleti'nde askerlik çağına gelmiş, yetişkin gayrimüslim erkeklerden alınan askerlik vergisi.
- 22- Cumhuriyet:** Halkın kendi kendini yönettiği yönetim şekli.
- 23- Cülus:** Tahta çıkma.
- 24- Çar:** 1917 öncesi Rusya'da imparatorlara verilen isim.
- 25- Denge Siyaseti:** Osmanlı Devleti'nin 19.yy'dan itibaren toprak bütünlüğünü koruyabilmek için, büyük devletlerin çıkar çatışmalarından yararlanmak suretiyle uyguladığı politika.
- 26- Derebeylik(Feodalite):** Orta Çağ'da Avrupa'da görülen, koruyan-korunan ilişkisinin bulunduğu, tarıma dayalı, kapalı ekonomik sisteme dayalı yapı.
- 27- Devrim(İhtilal):** Mevcut düzene karşı hukuki kurallara başvurmaksızın, güce dayalı olarak yapılan ve yeni bir düzenin kurulmasını sağlayan halk hareketi.
- 28- Devşirme Sistemi:** Ailelerinin yanından küçük yaşta alınan gayrimüslim çocukların, Türk-İslam geleneklerine göre yetiştirilmesi.
- 29- Divan:** Ülke sorunlarının görüşüldüğü meclis.
- 30- Dogmatizm:** Asla değişmeyeceği kabul edilen, mutlak değerleri kabul eden, bu bilgilerin mutlak gerçek olduğunu, inceleme, tartışma yahut araştırmaya ihtiyacın olmadığını savunan anlayış.
- 31- Düyun-u Umumiye:** Genel Borçlar İdaresi.
- 32- Ekber ve Erşed:** Osmanlıda I. Ahmet Dönemi'nde başlatılan, büyük ve akli başında olan hanedan üyesinin tahta çıkma uygulaması.
- 33- Emperyalizm:** Yayılımcı siyaset.
- 34- Ergenekon Destanı:** Göktürlere ait destan. (Ergenekon adı verilen yerde Göktürklerin nasıl çoğaldığı ve demir bir dağı eriterek nasıl çıktıkları anlatılmaktadır.)
- 35- Evrensel:** Bütün insanlığı ilgilendiren.
- 36- Fetva:** Şeyhülislamın bir işin İslam dinine uygun olup olmadığına dair verdiği hüküm.
- 37- Gaza:** Müslümanlığı yaymak adına Müslüman olmayanlarla yapılan savaş.
- 38- Göktanrı İnancı:** İslamiyet öncesi Türklerin benimsediği en yaygın din.
- 39- Haçlı Seferleri (1096-1270):** Hristiyan Avrupası'nın, Doğu'nun zenginliklerini ele geçirmek ve Kudüs'ü Müslümanlardan geri almak amacıyla düzenlediği seferlerdir.(8 sefer)
- 40- Haraç:** Gayrimüslimlerden alınan 1/5 oranındaki ürün vergisi.
- 41- Hutbe:** İslam ülkelerinde, devletin bağımsızlığının belirtisi olarak Cuma ve bayram namzlarından önce okunan dua ve verilen öğüt.
- 42- Islahat:** Daha iyi duruma getirmek için yapılan değişiklik, düzeltme veya iyileştirme.

- 43- İkili teşkilat:** İslamiyet öncesi Türklerde ülkenin doğu-batı olarak ikiye ayrılarak yönetildiği sistem.
- 44- İpek Yolu:** Çin'den başlayarak Hazar Denizi, Kafkaslar, Anadolu ve Karadeniz'den Avrupa'ya uzanan ticaret yolu.
- 45- İskan:** Yerleştirme.
- 46- İthalat:** Dış alım.
- 47- Kadı:** Yargıç, hakim.
- 48- Kafes Usulü:** Şehzadelerin sancaklara gönderilmeyip sarayda ya da başkentte gözetim altında tutulması.
- 49- Kanun-ı Esasi:** Osmanlının ilk anayasası.
- 50- Kapitülasyon:** Ayrıcalık, bir devletin bir başka devlete adli ve ekonomik imtiyazdır.
- 51- Kardeş Katli:** Devletin bekası için kardeşlerden birinin diğerlerini öldürmesi temeline dayanan uygulama.
- 52- Kolonicilik:** İlk Çağ sömürgeciliği.
- 53- Kral Yolu:** Batı Anadolu'dan başlayıp Mezopotamya'ya kadar uzanan ve Lidyalılar tarafından yapılan ticaret yolu.
- 54- Kuvay-ı Milliye:** Milli Mücadele Dönemin'de iç ve dış düşmanlara karşı mücadele eden sivil ve askeri birlikler.
- 55- Kürk Yolu:** Hazar Denizinden Çin'e uzanan ticaret yolu.
- 56- Laiklik:** Din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıdır.
- 57- Manda Yönetim:** Bir devletin kendisini idare edebilecek konuma gelene kadar Milletler Cemiyeti gözetiminde başka bir devlet tarafından yönetilmesi.
- 58- Mecelle:** Osmanlı Medeni Kanunu.
- 59- Megalo İdea:** Yunanlıların, Bizans İmparatorluğunu yeniden canlandırma fikri.
- 60- Meşrutiyet:** Hanedanın yanında, halkında yönetime katıldığı yönetim şekli.
- 61- Milis:** Orduya yardımcı olmak amacıyla toplanan silahlı siviller; Kuvayı Milliye'nin diğer adı.
- 62- Monarşi:** Kişi egemenliğine dayalı yönetim şekli.
- 63- Muhtariyet:** Özerklik.
- 64- Mübadele:** Değiş-tokuş.
- 65- Müsadere:** Osmanlı Devletinde kişiye ait mallara el koyma.
- 66- Nakdi Bedel:** Osmanlı Devletinde Islahat Fermanı ile birlikte gayrimüslimlerin askerlik hizmeti yerine ödedikleri para.

- 67- Narh:** Fiyat.
- 68- Nazır:** Bakan.
- 69- Onluk Sistem:** Asya Hun hükümdarı Mete Han tarafından oluşturulan ordu teşkilatı.
- 70- Öşür(Aşar):** Tarımla uğraşan Müslümanlardan alınan 1/10 oranındaki ürün vergisi.
- 71- Özerk:** Yarı bağımsız; iç işlerinde serbest dış işlerinde ana devlete bağlı olma durumu.
- 72- Panislamizm:** II. Abdülhamit ve M.Akif Ersoy 'un savunucuları olduğu, Müslümanları hilafet çatısı altında toplamayı amaçlayan akım; İslam birliği.
- 73- Panslavizm:** Slav toplumlarını tek çatı altında toplamayı amaçlayan ve Rusya'nın 18. ve 19. Yüzyıllardaki politikalarının başında gelen akım.
- 74- Papa:** Katolik kilisesinin dini lideri.
- 75- Patrik:** Ortodoks kilisesinin dini lideri.
- 76- Rasathane:** Gözlemevi.
- 77- Rejim:** Yönetim şekli.
- 78- Rüştüye:** Orta okul.
- 79- Saltanat:** Bir ülkenin yönetiminin bir kişi ya da bir ailede olması, sultanlık.
- 80- Sancağa Çıkma:** Osmanlı Devletinde şehzadelerin yönetim deneyimi kazanmaları için sancaklara yönetici olarak gönderilmesi.
- 81- Sikke:** Madeni para.
- 82- Seyyah:** Gezgin.
- 83- Skolastik Düşünce:** Orta Çağ'da Avrupa'da kiliseye ait dogmatik düşünce.
- 84- Soykırım:** Bir insan topluluğunu ya da milleti çeşitli sebeplerle sistematik olarak yok etme.
- 85- Sömürgecilik:** Bir ülkenin başka bir ülkenin yeraltı ve yerüstü zenginliklerini kendi çıkarları için kullanması.
- 86- Tabi:** Bağlı kalan; birinin emri altında olan.
- 87- Tacir:** Tüccar.
- 88- Takvim-i Vekayi:** Osmanlı Devletinin ilk resmi gazetesi(II. Mahmut)
- 89- Tampon Devlet:** Devletlerin güvenliklerini sağlamak amacıyla oluşturdukları ara bölge.
- 90- Tasavvuf:** İslam inancında Allah'a ulaşmanın yollarından biri; Doğruluk ve nefis terbiyesine dayalı inanış.
- 91- Taşra:** Bir ülkenin başkenti ve merkezi dışındaki yerlerin hepsi.
- 92- Tebaa:** Uyruk, vatandaş.

93- Tehcir Kanunu: Kafkas Cephesinde Ruslarla işbirliği yapan Ermenilerin, Suriye dolaylarına göç ettirilmesi için çıkarılan kanun.

94- Tekfur: Bizans valilerine verilen ad.

95- Teokratik: Dine dayalı.

96- Teşkilat-ı Esasiye: Türkiye'nin ilk anayasası.

97- Tevhid-i Tedrisat Kanunu(1924): Türkiye'deki bütün okulların MEB'e bağlanması hakkında kanun.

98- Totaliter: Egemenlik gücünün tek elde toplandığı ve demokratik olmayan yönetim anlayışı.

99- Töre: İslamiyet öncesi Türklerde sözlü hukuk kuralları.

100- Uç: Sınır boylarındaki sancaklara verilen ad.

101- Ulema: Alimler.

102- Ulusal Bağımsızlık: Bir devletin dışarıdan baskı altında olmaksızın iç ve dış politikada serbest hareket edebilmesi.

103- Ulusal Egemenlik: Karar verme ve yönetme yetkisinin halka ait olması.

104- Uşi Antlaşması(1912): Trablusgarp Savaşı sonrasında İtalya ile imzalanan ve Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'daki son toprak parçasını kaybettiği antlaşma.

105- Ültimat: Bir devletin başka bir devlete yaptığı son ve kesin uyarı.

106- Ümmet: Müslümanların tümünü ifade eden kavram.

107- Vatan ve Hürriyet Cemiyeti: Mustafa Kemal'in 1905 yılında Şam'da kurduğu cemiyet.

108- Vaka-i Hayriye: 1826'da Yeniçeri Ocağının kaldırılmasına verilen isim.(Hayırlı Olay)

109- Vaka-i Vakvakiye(Çınar Vakası-1656): IV. Mehmet zamanında, yeniçeriler tarafından çıkarılan ve bazı devlet adamlarının çınar ağacına asılması ile sonuçlanan ayaklanma.

110- Vankulu Lügati: Osmanlı'da matbaada basılan ilk eser.

111- Veliht: Hükümdarın ölümünden ya da tahtan çekilmesinden sonra tahta çıkmaya aday kişi.

112- Versay Barış Antlaşması(1919): I. Dünya Savaşı sonunda Almanya ile İtilaf devletleri arasında imzalanan barış antlaşması.

113- Zanaat: El ustalığı isteyen işler.

114- Zımmi: Gayrimüslimlere verilen isim.

115- Zümre: Topluluk, takım, grup.